

Frá LFÚ, Landsfelag foroyinga í útbúgving, og MFS, Meginfelag foroykskra studenta:

Suðurafrika í søguligum baksýni

Suðurafrika stendur fyri órættvísi og ójavnáði.

Hetta land er av ríkastu londum heimsins og tað land í Suðurafrika, ið hevur mest náttúruríkidømi.

Givið er, at samfelagsmyndin má kallast avskeplað samanborið við tað, ið vit kenna.

Skilnaðarpolitikkurin — apartheid — gevur tí hvíta minnilutanum ómetaliga góð livikor og alt valdið yvir politisku, búskaparligu og samfelagsligu stovnunum, meðan hin svart meirilutin livir í eyðmýkt, fátækradømi og støðugum ótta. Frá teimum eru tikin so gott sum øll mannarættindi, ið eru samtykt í mannarættindasáttmálanum hjá Sameindu Tjóðunum. Tað, ið skilur Suðurafrika frá londum við ongum mannarættindasáttmála, er fyrst og fremst at landsins politikkur byggir á rasuskilnað, og at stýrið við lógum tryggja henda mannemun

Tað hvíta niður-setufólkið

Tey fyrstu fólk, vit kenna til í Suðurafrika, eru hottentottar og buskmenn. Tá ið Bartelomeo Dias í 1497, sum skipari á fyrsta europeiska skipinum har á leiðum, sigldi runt um suðurendan á Afrika, Kap Agulhaes, vóru tað hesi fólkasøg, ið har valdaðu: longri norðuri á eysturstrondini mættu hesir europearar nekarum, sum vóru við at taka sær vald longur og longur suðureftir í landinum.

So hvørt sum europearar lögdu fleiri og fleiri landaeki í Suður- og Eysturasia undir seg, og hesi øki komu at fáa størri og størri búskaparligan týðning fyri Europa, vaks skipaferðslan suður um Afrika alsamt. Ferðin úr Europa til Asia og aftur tók langa tíð í tíðini, og hetta færdi við sær, at sjómenninir ofta fingu trota-sjúkur av tí, at maturin gjørdist ov gamal og vatnið ov vánaligt. Tí

fekk nederlendski læknin, Jan van Riebeck, í 1652 útvirkað, at nederlendingar lögdu eina støð á landi við Kap Góða Vón, har teirra skip so kundu leggja at landi og fáa tað, teimum tørvaði. Í fyrstu atlegu komu 300 bøndur, men so við og við komu fleiri niðursetufólk. Hesi fólkini vóru tey, ið komu at bera navnið boar. Teir lögdu størri og størri øki undir seg í Kaplandinum, oftast í bardøgum við hottentottarnar, sum búðu har frammanundan.

Bretska hersetingin

Eftir kollovelingarkriggini í Europa í 18. öld eydnaðist bretum at herseta Kaplandið; hetta færdi við sær, at eisini bretsk niðursetufólk fóru haðar, og sum frá leið, vaks spenn-ingurin millum hesar báðar fólkabólkar. At bretar í 1833 tóku trældóm nekara av, var ein avgerandi orsök til, at ein stórir partur av boarunum í 1835–38 tóku til

rýmingar úr Kaplandinum og settu nývaldið Natal á stovn — eftir harðar bardagar við Zuluar. Av týðningi fyri seini støðuna í landinum var tað, at nógvir indarar komu til Natal at arbeiða í plantasjunum. Natal kundi tó ikki halda fast um sitt sjálvstýri longur enn til 1843, tá landið varð lagt saman við Kaplandinum og kom soleiðis undir bretskt vald.

Aðrir boarar fóru um áirnar Oranje og Vaal og settu á stovn tvey nýveldi — Oranje og Transvaal. Í fyrsta umfari viðurkendi Bretlandi hesi øki sum sjálvstøðug lond.

Boarakriggið

Í 1870-unum vórðu gull og dimantar funnir í Oranje og Transvaal; hetta færdi við sær, at áhugi breta fyri hesum londum vaks munandi. Eftir fleiri minni bardagar — bæði politiskar og hernaðarlígar — við ymiskum úrslitum, endaði tað við, at sonevnda Boarakriggið

brest á í 1899.

Hetta kriggið varði í trí ár, var eitt tað ræðuligasta inntil tá, og endaði við, at boarar máttu víðurkenna bretska yvirstjórn. Samráðingar eftir kriggið færdi við sær, at Transvaal fekk heimastýri í 1906, og Oranje í 1907.

Suðurafrikanska samveldið

Sum frá leið, búnaðist tankin um at gera eitt samveldi úr bretska hjálandækjunum og boarumráðunum í Suðurafrika, og í 1910 varð Suðurafrikanska Samveldið sett á stovn við fyra heimastýrdum økjum: Kaplandinum, Natal, Oranje og Transvaal.

Flestu boarar savnaðust í Tjóðskaparflokkurin, meðan hin flokkurin — Samveldisflokkurin — í stóran mun var flokkur breta. Bert hvít fólk fingu limskap, meðan politiska

valdið hjá hinum fólkabólkunum — nekarum, indarum og teimum litu — var litið og onki. Síðan stovnssetan Samveldisins hava tveir spurningar verið av avgerandi týðningi í politiska livinum í Suðurafrika: mótsetningurin millum tey hvítu og hini, og síðan mótsetningurin millum boarar og fólk av bretska ætt.

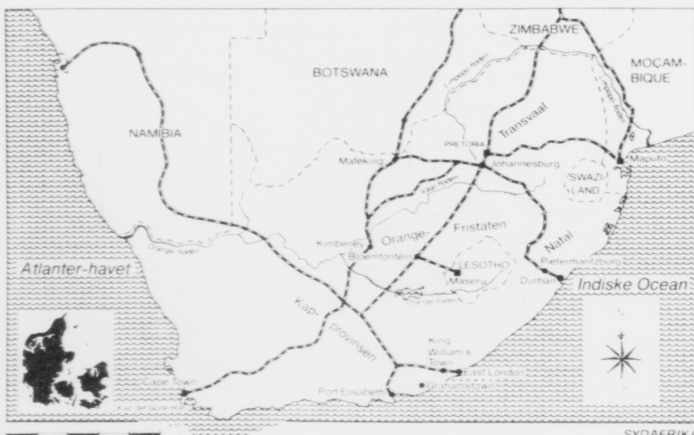
Apartheid

Árið 1948 merki eitt umskifti í landsins søgu. Hetta árið tapti Samveldisflokkurin, sum til tá hevði havt politiskan meiriluta og sum hevði fært ein reiðiliga hóvligan politikk t.d. í rasuspurningum, valið, og Tjóðskaparflokkurin við dr. Malan á odda fekk valdið. Flokkurin hevur síðan styrkt nógv um sitt vald. Við sínum grundfesti í gamlari boaramentan, hevði hesin flokkur væl

óhóvsamari sjónarmið á øllum politiskum økjum, bæði búskaparligum, vinnuligum, samfelagsligum og ikki minst rasuskilnaðarligum. Við hesum stjórnarskifti fekk APARTHEID ein stóran leiklut í suðurafrikanskum politikki.

Boar — Guds útvaldu?

Flestu boar hoyra trúnáðarlaga til suðurafrikonsku reformertu kirkjuna, sum heldur upp á, at biblian tekur undir við, at munur er á fólkasøgum. Við hesum sjónarmiði sum siðmenningarligum grundarlagi og við teirri meining, at tey, sum klára seg best í livinum, hava framhjárættindi, verður apartheid eitt náttúrligt listaði hjá boarum. Tí kunnu teir kenna seg sum leiðarafólk — ja, í summ-

SYDAFRICA